



Disputatio juridica inauguralis de feriis

<https://hdl.handle.net/1874/347235>

DISPUTATIO JURIDICA
INAUGURALIS,
DE

FERIIS,

QUA M,

FAVENTE DEO TER OPT. MAX.

Ex Auctoritate Magnifici D. Rectoris,

D. HERMANNI van HALEN,

S.S. Theologiae Doctoris, ejusdemque Facultatis in Inclytâ Academiâ
Ultrajectinâ Professoris Ordinarii, Verbiq; Divini ibidem in
Ecclesiâ Praeconis,

NEC NON

*Amplissimi Senatus Academici consensu, Nobilissimaeque
Facultatis JURIDICAE Decreto,*

PRO GRADU DOCTORATUS

Summisque in UTROQUE JURE honoribus & Privilegiis
ritè & legitime consequendis:

Eruditorum examini submittit

ADRIANUS VAN SPIERINXHOUCK, Delpho-Bat.

A. D. 24. Jun. hora locoque solitis.



TRAJECTI ad RHENUM,

Ex Officina FRANCISCI HALMA, Academiae
Typographi, clc lcc Lxxxix.

Amplissimo, Gravissimo, Consultissimoque

V I R O,

D. HENRICO VOCKESTAERT,

Jcto, Reip. Delphensi quondam à Secretis dignissimo, ibidemque Ecclesiae pluries seniori reverentissimo, Patruo olimque tutori optimo, filiali pietate colendo, ac debito honore ad rogam usque prosequendo.

Spectatissimo, Piiissimo, Integerrimoque

V I R O,

D. JOHANNICOONE,

Mercatori prudentissimo, per affinitatem Avunculo suo, ob plurima in se collata beneficia grato, quo par est, animo, suspiciendo.

Nobilissimo, Consultissimo, Doctissimoque

V I R O,

D. PETRO ab EYNDHOVEN,

Jcto Solidissimo, Patrono causarum facundissimo, Curatori pauperum fidelissimo, Studiorum suorum Ductori meritissimo, perquam honorando.

*Inaugurale hoc exercitium devotissimo
pectore Sacrum facit,*

ADRIANUS van SPIERINXHOUCK,

AUCTOR.

DISPUTATIO JURIDICA

INAUGURALIS.

DE

FERIIS,

PRO O E M I U M.



On ignavis mihi feriatiuro FERIIS, de his quidquam pro ingenii modulo, quod Inauguralis exercitii Specimen exhibeat, suave fuit delibare; atque in isthoc Otio (utinam viribus & humeris aequo) dulciter otari: dum Doctorali vitta redimendum eoque

Galeatum fero duelli

Poenitet.

Nunc in arctum desilire cum debuerim,

Pedem referre pudor vetet, aut operis Lex.

T H E S I S I.



Mnia ut ordine peragantur, & cum ipse quoque Jctus, Juri operam daturum, unde nomen juris descendat, nosse oportere ait, l. i. pr. ff. de just. & jure, minime inconueniens & nobis, de FERIIS pauca pro virili disserturis, ab origine vocis auspiciu sumere, videtur. FERIÆ autem ita dictæ à feriendis victimis, ac cadendis & immolandis hostiis: unde & ipsæ hostiæ FERIÆ & quidem præcidanæ & succi-

4 DISPUTATIO JURIDICA

fuccidanæ dicuntur apud *A. Gell. Noct. Att. lib. 4. cap. 6.* vel ab epulis ferendis; in his enim epulæ & sacrificia fiebant ex pecorum frugumque proventibus, Satyrico teste, dum ait,

In carbone tuo charta pia thura soluta

Ponimus, & sectum vituli jecur, albaque porci Omenta.

Sicut porcæ præcidanæ mentio est apud eundem Gell. loco citato. Quomodo & vitulum ictum legimus apud *Liv. lib. 21.* & taurum, securi vel bipenni ut plurimum adhibita, percussim; uti in hanc rem sic modulatus est Maro,

Quales mugitus, fugit cum saucius aras

Taurus, & incertam excussit cervice securim.

Et alius dixit,

Pingua latifera perstringere colla bipenni.

Vid. omnino mundiciarum ejusmodi sectatore megregium *D. Barn. Briffon. de form. lib. 1.* nisi malimus *Ferias* per antiphrasin dici, quod tunc nullæ res inde ferantur; quod lepidum est *Etymon Franc. Pollet. histor. for. Rom. pag. 5.* Id disco, *Feris* nimum illectos ac dementatos desides proverbium meruisse, quod *Erasmus* est, in *Adagiis pag. 286.* ἀέγρον δὲν ἰογρον, id est, semper feriæ inertibus.

I I.

Describi possunt feriæ (licet in monadico *feria* quoque reperiat in *l. 6. C. de custod. reor.* ubi per quartam feriam) cessationes à forensibus negotiis *l. 9. ff. de fer.* sive dies ab actibus judicialibus vacui, quibus publice jus non dicitur, nec sui potestatem magistratus facit *l. 5. ff. eod.* ejusque copia non est *l. 26. §. 4. ff. ex quib. caus. maj.* ad experiendum *l. 1. in fin. ff. de divers. temp. rescript.* scilicet, ut judiciali sabbatho respirent, ut durabiles sint, concertantes, neu obtundantur penitus conscripti dicasteriorum patres: utrosque verò devota dulcisque saturaret quies. Quanquam & pro pace bellorumque induciis sumi feriæ recordor, monente *Flacco carm. lib. 4. od. 5.*

Longas, O utinam! dux bone ferias

Præstes Hesperia.

Quia

I I I.

Quia autem aliquando nihil cum populo agi utile futurum erat, teste *Liv. lib. 1.* dies fastos nefastosque Rex Numa fecit, urbem novam conditam vi & armis, jure eam legibusque ac moribus de integro condere parans: quorum dierum explicacionem ac distinctionem nobis exhibet *Ovid. seq. versic.*

Ille Nefastus erit, per quem tria verba silentur,

Fastus erit per quem lege licebit agi.

tribus enim hisce solennibus verbis *do, dico, addico*, universa Prætoria jurisdictio expeditur. Vide laudatum *Briffon. lib. 5. pag. 416.* aliter nominati sunt festi & profesti, feriat i & nec feriat i, illis silet judiciorum strepitus, dum Alcyonia fori sunt, his fervet, quando *sessionum*, ut vocantur, dies sunt, sive *liti-gabiles*, *Pollet. de for. Rom. Prætor in tribunali sedente l. 2. §. 1. ff. quis ord. in bon. possess. Nov. 71. c. 1.*

I V.

Fuerunt etiam antiquitus intercisi Deorum hominumque communes: quibusdam enim illorum horis fas erat, quibusdam nefas jus dicere, vid. *Cantel. de Rom. Rep. dissert. 5. cap. 5.* de quibus ita canit Naso.

Nec toto prestare die sua jura putaris,
scilicet Prætorem:

Qui jam fastus erit, mane nefastus erat.

Nam simul extra Deo data sunt, licet omnia fari

Verbaque honoratus libera Prætor habet.

Horum dierum Notæ in Calendario veteri Romano inveniuntur his litteris, EN. NP. FP. quæ sic explicantur. EN. endotercifos denotat; NP. nefastos primo, id est, quibus quidam horis matutinis jus dicere non licebat, postmeridianis autem licebat; his contrarii erant FP. id est fasti primo: iis enim antemeridiano tempore fari licebat, post meridiem vero nefas erat. Dies EN. NP. hodieque in nostratium territoriis celebrantur, nempe ascensionis expromissoris nostri, & simil. Vid. *Nov. Man. Comm. 2. de feriis.*

V.

Cæterum sunt feriæ privatæ, vel publicæ; privatæ sunt vel propriæ familiarum, ut Claudiæ familiæ, aut Æmiliæ, Fabiæ, Juliæ &c. de quibus loquuntur XII. tab. Sacra privata perpetuò manento. Vel sunt singulorum, ut Natalium. *Martial. lib. 2. epigr. Natalem colimus, tacete lites. Tibull. lib. 2.*

Dicamus bona verba, venit Natalis ad aras.

& Horatius Mæcenatis natalem celebrans ita canit,

*Fure solennis mihi, sanctiorque
Pene natali proprio, quod ex hac
Luce, Mæcenas meus affluentes*

ordinat annos.

Quo die Candida omina, (*Briffon. pag. 606.*) Nataliaque munera dabant, ut patet ex l. 31. §. 8. ff. de don. inter vir. & ux. unde *Terent. in Phorm.*

Ferietur alio munere, ubi hera pepererit,

Porro autem alio, ubi erit puero natalis dies.

Summa nempe cura & religione Antiqui observabant, ne amici diem natalem sine munere dimitterent. *Symmach. lib. 6. epist. 49. natalitio munere, quod frequentari à nobis per multos annos communis felicitas faciet, nostrum hilarastis animum.* Quomodo videntur intelligenda verba l. 12. §. 3. de adm. & per. tut. & curat. ubi solennia munera parentibus cognatisque mittet. Ille vero cui natalis erat, hoc agebat, ut genialiter eo die & amicos, & se acciperet. *Plaut, in Pseud.*

Mibi hodie natalis dies est, decet eum omnes vos concelebrare.

Percam, callum, glandium sumen, facito in aqua jaceant. Satin audis?

Magnifice volo enim summos viros accipere.

Adde *Juven. Sat. II.*

Moris erat quondam festis servare diebus

Et natalitium cognatis ponere lardum.

Adeo quidem, ut non privatum, sed publicum sæpe convivium daretur; atque hoc est quod J. Marcianus notat in l. 23. ff. de

ff. de annuis legat. ubi inquit, cum quidam decurionibus divisiones dari voluisset die natalis sui, Divi Severus & Antoninus rescripserunt, non esse verisimile testatorem de uno anno sensisse, sed de perpetuo legato. Divisiones significant viscerationes, crustula & mulsum, quæ viritim convivis dividebantur, ut ex inscriptione apparet, quæ Spoleti est.

TRIB. MILIT. LEG. XV. APOLLINARIS. ET. LEG. V. MACED. HIC. LEGAVIT. TESTAMENTO. HS. LXVI. G. MONET. UT. EX. REDITU. EJUS. SUMMÆ. QUOT. ANNIS. VIII. IDUS. NOVEMB. NATALE. SUO. MUNICIPIB. EPULUM. ET. CRUST. ET. MULSUM. DARETUR.

Amphidromia quoque, ut Grammatici Græci referunt, dies erat familiæ festus, quo natum puerum circum focum ferebant, propinque & amici dona dabant. Pejus erat festum illud Atheniensibus consecratum, in quo jus erat, dicteriis & conviciis in alios ludere. *Erasm. adag. pag. 550.* Cæterum juxta natalium ferias, vetustas agnovit & funeralium, erantque novem dierum, unde novendiale sacrum, cum defunctis lustrabant, & justa mortuis faciebant, quibus diebus in jus vocari non poterant *l. 2. ff. de in jus voc.* aut ullatenus inquietari. *Auth. sed neque C. d. sepul. viol. Nov. 115. cap. 5.* Pcenicales olim appellabantur hæ novem dierum feriæ, sive denicales, scribente Gell. *Noct. Att. lib. 16. cap. 4. ad fin. ubi funus familiare, feriee denicales &c.* septem enim diebus cadaver domi deploratum, (exemplo Josephi Vid. *Genes. 50. vers. 10.*) octavo efferebatur, nono tumulabatur. *Bald. de pæn. rem. litig.* præterea funeris causa viscerationes & gladiatores populo datos, ludosque funebres factos, post ludos epulum, tradit *Liv. lib. 8. cap. 22. Idem lib. 39. cap. 46. add. l. 54. ff. de legat. 3.*

V I.

Ut tandem ad publicas transitum faciam, ex sunt vel solennes seu ordinariæ, vel repentinæ seu extraordinariæ: *l. 3. C. de dilat.* Macrobius quatuor species ponit, nempe stativas, conceptivas, imperativas & pundinas, quarum quædam ad hono-

8 DISPUTATIO JURIDICA

rem Dei, quædam ad homines pertinent, & earum, quæ ad homines pertinent, quædam pro veneratione Principis, quædam pro utilitate seu necessitate hominum, quædam ad publicam lætitiâ seu luctum; sed has tetigisse, & quasi digito monstrasse sat est, quas adeo historicis & antiquitatis studiosis relinquimus. Add. omnino, quæ eleganter collecta tradit *Tholos. Syntagm. jur. univ. lib. 2. cap. 16.*

V I I.

Solennes sive ordinariæ sunt, quæ quotannis & certis temporibus recurrunt in orbem: unde & statæ & anniversariæ nuncupantur. *Matth. de jud. disp. 5.* quales sacra quoque pagina agnoscit, *Tholos. Synt. ibid. n. 5.* suntque celebrandæ sine servili opere, à nocte media usque ad sequentis noctis mediam partem *l. 8. ff. h. t.* quam diem *civilem* vocat Plinius, docente Zypejo *Not. jur. belg. t. de fer.* Vid. *Pollet. hist. for. Rom. pag. 78.* suntque vel divini vel humani juris prædictæ feriæ: celebrandæ, ut opinamur, juxta Calendarium sive stilum non actoris aut rei, sed judicis *arg. l. 34. ff. de R. J. l. 3. §. ult. ff. de testib.* uti non spernenda testificatione erudit *Matth. d. judic. disp. 5. n. 15. Wissemb. h. t. num. 12. fac. l. 3. §. ult. ff. d. testib. l. 6. ff. d. Evict.* ut tamen, quantum fieri potest, constituenda sint talia sistendi & litigandi tempora, quæ nec actori nec reo feriata sunt. *arg. l. 2. C. de Judeis Cl. Voet h. t.*

V I I I.

Divinæ feriæ sunt, quæ divini cultus gratia constituuntur, ac velut divinæ Majestati dicatæ sunt, velut dies solis, quem Dominicum ritè dixerunt majores *l. ult. C. h. t.* & quem Constantinus Magnus primus in orbe jussit observari *l. 3. C. h. t.* ne utiquam verò religione tam perversa, qua Judæus ille, quia Sabbathum suum erat, in Latrinam dilapsus eo ipse die juvari renuit, recusantique suppetias ferre vetuit suo nunc die sacro, Christianus dux Clevi Brittonum, (vulgo Clochester) interea misero, quem luce tertia uterque salvasset, suffocato. Vid. *Chron. Angl. Rob. Baker. in vita Henr. III. pag. mihi 155.* ex qua tamen Constantini jussione non sequitur, diem dominicum

cum non fuisse antea cultum ab ecclesia, quod nonnulli inde collectum voluerunt *Cl. Huber. prælect. ad h. t. n. 2.* divinas quoque ferias faciunt dies Paschalis, natalis Domini, & Epiphaniæ: præterea septem dies, qui præcedunt, & septem qui sequuntur *l. 7. C. de fer.* hisce quindecim Paschalibus diebus, omnes actus, seu publici sunt, seu privati, etiam annonariæ functionis compulsionem, omniumque publicorum privatorumque debitorum differri exactionem præcipiunt *Impp. d. l. 7. l. 8. C. eod.* inhiberi quoque omnem criminalium quæstionum cognitionem diebus quadraginta, qui Paschale tempus anticipant *l. 6. C. eod.* quam antiquavit usus, notante Zypejo *not. jur. belg. t. de fer. in fin.* his quoque addunt *Impp.* Natalitios dies urbium Maximarum Romæ atque Constantinopolis, dielque Calendarum Januariarum consuetos otio mancipari *l. 7. C. eod.* de his ita canit *Ovid. Fast. lib. 1.*

Lite vacent aures, insanaque protinus absint

Furgia, differ opus, livida lingua tuum.

& *Horat. lib. 3. carm.*

Hic dies anno redeunte festus,

& paulo post

————— *procul omnis esto*

Clamor & ira

Mitte civiles super urbe curas.

In eadem observatione habuerunt eos dies *Impp.* qui vel lucis auspicia vel ortus imperii illis protulerunt *d. l. 7. C. eod.* uti *Martialis* Domitiani Cæsaris natalem politissimo hoc epigrammate celebrat:

Cæsaris alma dies, & luce sacratiôr illa

Conscia Dyctæum, qua tulit arma Jovem:

Longa precor, Pylioque veni numerosior ævo,

Semper et hoc vultu vel meliore nite.

Sin verò in diem Dominicum lucis & imperii ortus causa celebranda solennitas inciderit, eam differri præcipiunt *Impp. l. ult. C. h. t.* Cæterum *Imp. Manuël Comm. Const. Impp. 2. de fer.* illos dies quibus propter nativitatem, aut creationem principis

10 DISPUTATIO JURIDICA

feriamur, inter non Feriatos collocat: *Mea itaque*, inquit, *Imperatoria Majestas quibus diebus, tum in hanc vitam producta, Divina providentia in Imp. designata est ne feriari sint, neque ullas inducias in illis judicia habeant, sancit.* Porro constitutio hæc Papiculis Calendarii loco sufficere potest; quippe qua continentur omnes dies, tum quibus nullo modo ulla ipsorum parte iudicium constitui potest, ac nemo iudicum iudiciale quiddam facit, tum quibus ex parte iudicium sistitur. Adde quoque *Nov. Leon. 88.* Hisce omnibus diebus, ut cuncti manumittiendi emancipandique licentiam habeant, ita quicquid contentiosæ jurisdictionis etiam consentientibus litigatoribus factum esset apud iudices arbitrosve, id omnibus modis irritum erat & infirmum *l. 2. l. 6. l. 7. l. 8. C. de fer. l. 3. §. 1. ff. eod.* & merito, cum litigiis privatorum constet reliquos posse dies sufficere *l. 13. in fin. C. de Judeis.* Præcipiunt porro Imp. die Sabbatho, ac reliquis sub tempore, quo Judæi cultus sui reverentiam servant, neminem aut facere aliquid, aut ulla ex parte conveniri debere: Ita tamen, ut nec illis detur licentia eodem die Christianos orthodoxos convenire *d. l. 13. C. de Judeis.* Sed & *l. xii. tab.* Feriis iurgia amovendo, easque in famulis (operibus patratis) habento. *Cic. lib. 2. de legib.* Feriarum festorumque die, rum ratio in liberis quietem habet litium & iurgiorum, in, servis, &c. Vid. etiam *Macrob. lib. 1. cap. 16.* ne etiam festis diebus opus fieri debeat Tibull. admonet:

Luce sacra requiescat humus, requiescat arator,

Et grave, suspensò vomere, cesset opus.

Solvite vincla jugis, nunc ad præsepia debent

Plena Coronato stare boves capite

Omnia sunt temerata Deo, non audeat ulla

Lanificam pensis imposuisse manum.

Sane his diebus feriisque divinis usque adeo religiosi fuerunt Ethnici, ut in illis putarent

— — grande nefas & morte piandum,
mala vel verba facere. *Ovidi fast. de Calendis Januariis:*

Pre-

*Prospera lux oritur, linguis animisque favete,
Nunc dicenda bono sunt bona verba die.*

Idem lib. 15. *Metam.*

————— cognovit nomina castus,
Evinctus vitta crines albente sacerdos,
En Deus est, Deus est, linguis animisque favete
Quisquis ades dixit. ———

Eodem modo Horat. lib. 3. *carm.*

————— Male nominati, parcite verbis.
Hic dies vere mihi festus atrox
Eximet curas.

Facile est porro vel uno C. Fabii exemplo discere, quanta pietate, quantaque observantia Deos & sacra sua coluerint: quandoquidem ei neque obsessionis neque oppugnationis terror obfuit, quominus suæ gentis solenne sacrificium in monte Quirinali ex arce digressus inter Gallica tela perageret, quod non minore hostium quam suorum admiratione conspectum, refert Liv. lib. 5. cap. 52. Florus lib. 1. cap. 13. quicquid etiam Festo aut Nefasto die fiebat, ominosum & vitio factum putabant: Lyricus enim cum repentino arboris casu pæne oppressus esset lib. 2. *carm.* de ea ita canit,

Ille Nefasto te posuit die.

I X.

Porro diebus Paschalibus constitutum est latrones, raptores, homicidas, Isauros qualicunque tempore Paschalium dierum examinari, & quæstionibus subijci, cum in hoc Summi Numinis speretur venia, per quod multorum salus & incolumitas procuratur l. 10. C. b. t. quæ lex derogat l. 6. C. eod. ubi Impp. Valent. Valens & Gratian. inhihent omnem cognitionem criminalium quæstionum: ita enim publica salus & incolumitas procuranda est, ut, quanquam ubi primus dies Paschalis extiterit, omnium captivorum vincula dissolverentur, & è custodia dimitterentur, etiamsi principalis jussio non intercesserit, nullus tamen eorum, quos supra recensuimus, ullam vinculorum requiem accipiat, aut eo die è carcere dimittatur, neque immu-

nitare gaudeat *l. 3. l. 9. C. de episc. audient.* rationem habes in ipsa lege: nempe, quod ab ejusmodi sceleratis hominibus, si dimittantur, contaminari potius gaudia lætitiæque communem animadvertimus; nimirum cum eum quoque diem violare non verentur scelorum suorum immanitate, neve atrociam suam perpetrare crimina sinunt. Horum juvant illa *Juven. Sat. 13.*

*Quæ tam festa dies, ut cesset prodere furem,
Perfidiam, fraudes, atque omni ex crimine lucrum
Quasitum, & partos gladio, vel pyxide nummos.*

Nostrates ideo nec reorum dimissione, nec relaxatione festos dies celebrandos, sed potius justitiæ administratione, & reorum sacrificio ornandos, & cohonestandos censent, quod omnimodo justitiæ normæ, ac legi divinæ magis consentaneum & congruum testatur *Groenew. ad d. l. 3. C. de episc. audient.* nam (ut ait) qui absolvit improbum & qui condemnat justum, abominatio Jehovæ sunt æque ambo. *Prov. 17: 15. Add. Num. 35: 33. Deutr. 13: 7.* ut tamen reis ad disponendas res (dicam animas) suas, componendosque mœstos penatos (dicam offensum scelere Deum) aliquod temporis spatium, quasi, ferias quasdam & inducias concederes, tribuendum sit *l. 2. C. d. exhib. & transm. reis*, verum Judæorum hæc olim consuetudo erat, ut in memoriam liberati ex Ægypto populi, victum unum Paschali die è carcere dimitterent, *Matth. 27: 15. Joann. 18: 39. Marc. 15: 6. Luc. 23: 17.* quam consuetudinem, à Romanis in Provinciam redacti retinuerunt, Provinciarum præsidibus, ut ea clementia & misericordia populi gratiam sibi conciliarent, id illis indulgentibus. *Groenew. ad d. l. 3. C. de episc. audient.* feriatis his diebus, nec pro tribunali tantum, & à superiore loco, sed & de plano audiri Custodiæ poterant, quæ omnia probantur. *l. 18. §. pen. & ult. ff. de quest. l. 12. ff. de public. judic. l. 3. l. 9. ff. de ser. d. l. 9. C. d. episc. aud. l. 6. C. d. custod. rer.*

X.

Isthac leges rescripsit Imp. Trajanus, ferias à forensibus tantum negotiis dare vacationem; ea autem quæ ad disciplinam militarem pertinent, etiam feriatis diebus peragenda. *d. l. 9. ff. h. t.*
Quod

Quod ad rem militarem spectat, equidem necibi erant unius generis dies omnes: alii enim dicti præliares, alii non præliares. Præliares habebant eos, quibus fas erat res ab hoste repetere, vel hostem prælio & armis lacescere; Non præliares erant, quibus res repetere, hostem lacescere, aut prælium committere haud licebat, quales erant dies iusti, item atri, aut fastis damnati propter acceptam cladem, ut dies ante quartum Calendas, vel nonas, vel Idus, quæ ideo *innominales* dictæ; ante quartum autem Calendas sextilis creditur accepta clades ad Cannas *Gell. noct. Att. lib. 5. cap. 17. diemque a. d. 15.* Calendas sextiles duplici clade insignem (quo die ad Cræmeram Fabii cæsi: quo deinde ad Alliam cum exitio urbis sædepugnatum:) à posteriore clade Alliensem appellatum, refert *Liv. lib. 6.* ac fastis damnatum *Flor. lib. 1. cap. 13. & Lucan. lib. 7.*

Et damnata diu Romanis Allia fastis.

FERIIS etiam Latinarum, Saturnaliorum, Ditis & Proserpinæ prælium committere nefaserat, ita enim Macrobius, nam cum latias, id est, latinarum solenne concipitur, item diebus Saturnaliorum, sed & cum mundus patet, nefas est prælium sumere. Docet etiam idem *lib. 1. Saturn.* pontifices statuisse postridie omnes calendas, nonas, idus, atros dies habendos. vid. *A. Gell. lib. 5. & Plutarch. in lib. τῶν νεφελῶν.*

XI.

Cum & ab antiquis legibus, & à diversis principibus semper rusticitati consultum est, & in multis legum subtilitatibus observatio ei remissa, quod ex ipsis rerum invenimus documentis *l. 31. C. de testam.* excipiuntur agricolæ necessitatis tempore ab observatione feriarum dierum Dominicorum, reliquorumque festorum: quoniam frequenter evenit, ut non aptius alio die frumenta sulcis, aut vineæ scrobibus mandentur, ne occasione momenti, pereat commoditas cælesti provisione concessa *l. 3. C. de fer. cui adstipulatur Virg. lib. 1. georg.*

Quippe etiam festis quadam exercere diebus

Fas & jura sinunt: rivos deducere nulla

Religio vetuit, segeti prætereundere sepem:

Insidias avibus moliri, incendere vepres

Balantumque gregem fluvio mersare salubri.

Prædictæ tamen legi derogare & quidem totam abrogare conatus fuit Imp. Leo Nov. 45. quæ etiam expresse agricolas à laboribus rusticis cessare præcepit: quoniam, „inquit, istius-
„modi lex in lucem prodiit, quæ Domini cultum vilipendat,
„diversum ab illis, qui contra omnes adversarios à Spiritu San-
„cto victoriam obtinuerunt, decretum præscribat: statuimus
„nos etiam, quod Spiritui Sancto, ab ipsoque institutis Apo-
„stolis placuit, ut omnes in die sacro, quoque nostra inte-
„gritas instaurata est, à labore vacent, neque agricolæ, ne-
„que quiquam alii in illo illicitum opus aggrediantur. Pro-
fecto religiosiore cautela! saltem juxta Theologos *Ames. de*
casib. consc. lib. 4. cap. 33. quest. 9. Zepp. de legib. Mosaic. lib. 4.
cap. 9. sect. de mercat. & nund. in fin. quam tamen nostris tem-
perari moribus, edocet *Groenew. ad l. 3. C. h. t. Zyp. not.*
jur. belg. h. consule Renat. Choppin. de privil. rusticorum lib. 2.
cap. 7.

X I I.

Sed nunc ad humanas intendo digitum: eæ sunt Messium & vindemiarum, quarum vacationes non rusticæ duntaxat genti verum & aliis prodesse disputat *D. Siruv. ad h. t.* possunt & nundinæ adjici *arg. l. 3. §. ult. ff. eod. l. un. C. de nund. & mercat.* Messis hic accipitur pro eo tempore, quo frumenta scinduntur *l. 1. l. 4. ff. h. t.* non dispari sensu *Virg. 5. eclog.*

Ante focum si frigus erit si messis in umbra.

Vindemiæ pro tempore, quo colliguntur uvæ, aut vineæ scrobibus mandantur. *Colum. lib. de arb. vindemia facta, statim putare incipito ferramentiis quam optimis. Varro lib. 1. de re rust. In vine- tis uva quum erit matura vindemiam ita fieri oportet.* Messis causa forum claudabatur à die octavo Calendarum Julii, usque ad Calendas Augusti, vindemiæ gratia à die decimo Calendarum Septembris usque ad idus Octobris *l. 2. C. de fer.* quod tamen variat in provinciis pro locorum diversitate & consuetudine *l. 4. ff. eod. l. 7. ff. de off. procos. & Legati.* verius enim est ob re-
gio-

gionum distantiam, diversam aëris & climatum temperiem, hac de re nihil certi statui posse, tradente Busio *ad d. l. 4. h. t.* ubi quod de Feriis Messium dicitur, ex moribus etiam ad tempus seminationis refert; quod rationem habet *arg. l. 1. C. de agric. & cens.* Vide *Costal. h.* De hodiernis feriarum diebus peculiarium locorum statuta dicant, & particulares quæque Curiarum constitutiones, idem testante Cl. Huber. *prælect. ad h. t. n. 1.*

X I I I.

Nundinæ vero dictæ vel à Nundina, antiquorum Dea, vel à nono die, quo cives in urbem conveniebant propriis negotiis vel mercibus provivendi: quibus teste Macrobo. legem ferre non licebat, ne si cum populo agi liceret, interpellarentur nundinatores: quibus immunitate data & relevatis vectigalium oneribus, sic optime commercii consulitur; quique adeo, hisce impetratis à principe nundinis, (cujus est jus nundinarum concedere *Groenew. ff. & C. de Nund. & mercat.*) sub tutela velut publica recepti, nil sibi metuentes sua nobis communicant, rei que publicæ quasi nervos isthoc pacto promovent. Disceptatum tamen refert Macrobo. à veteribus scriptoribus, utrum hæ feriæ fuerint an secus? negare docet Titum, Julium, Modestinum & Trebatium: contra ferias esse affirmare J. Caesarem & Corn. Labeonem, causamque hujus discriminis inveniri apud Gran. Lycinianum. Jure novo Ferias esse satis aperte probant *Impp. d. l. un. C. de nund. & Merc.* Vetant enim his qui nundinas frequentant sub ullo prætextu aliquam inferri molestiam: Quod & de moribus receptum, quibus nil æque expeditum est, quam antequam nundinarum (vulgo *vry-Merck*) defluerint curricula, neminem apprehendi vel carcerari posse ob debitum civile, nisi in iisdem vel contraxerit vel in illo loco sese soluturum receperit, *arg. l. 8. & passim ff. de eo quod certo loco, facit l. 41. ff. de V. O.* Vid. *Trenl. disp. ad ff. t. de in his voc. n. 2. lit. e. add. Wassen. Prax. Jud. cap. 1. n. 20. Tuld. Peres. ad t. C. de nundin.* Harum feriarum jus, decennii tempore non utendo Jure civili amittitur *l. 1. ff. eod. Groenew. ff. & C. eod.*

XIV.

Solemnibus breviter expositis, restant repentinæ seu imperativæ quas Principes, domi militiæque re feliciter gesta extra ordinem indicunt *l. 1. C. de fer. l. 26. §. 7. ff. quibus caus. maj.* Ideoque imperiales dicuntur in *l. 4. C. cod.* quare etiam solus Princeps Ferias indicare potest *d. l. 4. C. cod. Matth. disp. 5. n. 13.* sed indictas potest quilibet iudex pro usu & iusta ratione moderari *d. l. 4. C. junct. l. 4. ff. cod. l. 7. ff. d. off. procos & legat.* non item statuto tollere, quæ Baldi fuit rudior illatio. vid. *Cl. Huber. prælect. ad ff. h. t. n. 4. add. Matth. de judic. disp. 5. n. 14.* Quod autem Ferias indicare semper summi fuerit imperii, ex eo videre est, quod constituendarum feriarum causa, Dictatorem à Senatu dictum legimus, ut P. Valerium Publicolam apud *Liv. lib. 7. cap. 28.* Imperabantur ut plurimum ob eventum quendam populo, ut si terræ motus aut spectrum apparuisset, aut si

Lapides effuderit imber,

Imo propter quævis alia prodigia ac *Διοσμήματα*: quamobrem & Feriari Atticos adsoluisse meminit *Francisc. Rous Archaeolog. Attic. lib. 3. cap. 2.* quibus addebantur in piaculum sacrificia & supplicationes juxta illud Satyrici

Quaque coronata lustrari debeat agna.

Celebrabantur præterea hæ repentinæ ob lætitiâ publicam, & res prospere gestas, ut supra notatum, quo facit expressa *lex 26. §. 7. ff. ex quib. caus. maj. l. 8. l. 9. ff. ad senat. Turpill.* Vid. *Ann. Robert. rer. judicat. lib. 4. cap. 15.* ut & si res prospere succedat, indicuntur aliquando FERIÆ *l. 1. C. de fer.* testis locuples est *Dio. Cass. l. 6. 43.* referens J. Cæsarem devicto Cn. Pompejo in Hispania, triumphum Romæ egisse, & FERIAS quinquaginta dierum actas, & Apud *Liv. lib. 38.* Scipio Tribunus plebis accusatus hoc modo has FERIAS indicare videtur: hoc die, ait, „Tribuni plebis, vosque Quirites, cum Hannibale & Carthaginienfibus signis collatis in Africa bene ac „feliciter pugnavi. Itaque, hodie cum litibus & jurgiis super- „federe æquum sit. Ego hinc ex templo in Capitolium ad „Jovem

„Jovem Opt. Max. junonemque ac Minervam ceterosque
 „Deos, qui Capitolio & arci præsident, salutandos ibo. Si-
 militer Horat. ob Victoriā] Aetiācam Sodalibus eas in-
 dicit, eosque ad indulgendum genio adhortatur Epigrammate
 notissimo.

Nunc est bibendum nunc pede libero

Pulsanda tellus: nunc Saliaribus

Ornare pulvinar Deorum

Tempus erat dapibus sodales.

Non enim, auctore Tibullo,

———— Festa luce madere

Est rubor, errantes & male ferre pedes.

Sed bene Messalam sua quisque ad pocula dicat,

Nomen & absentis singula verba sonent.

mos hic, ut obiter moneam, fuit Græcorum & Romanorum,
 ut ad pocula, amicorum, benefactorum, Principum, bonis
 cum votis meminissent, eo ipso gratiora sibi vina facientes, &
 sodales invitantes ad largius bibendum. Sic Ovid. lib. 1. de
 arte amandi.

Et bene dic Domina, bene cum quo dormiat illa.

Idem lib. 2. fast.

Et bene nos, bene te, patriæ pater Optime Cæsar,

Dicite suffuso per sacra verba mero.

Res ex voluptate paulatim transit in coactionem, etiam inter
 priscos Christianos: quippe adhibebantur ea nomina, ut si
 quis, quamvis contra facietatem & lubitum respondere du-
 bitaret, impietatis reus haberetur. Audi Ambrosium: Quid
 „obtestationes, inquit, potantium loquar? Quid memorem
 „Sacramenta quæ violare nefas arbitrantur? bibamus, inqui-
 „unt, pro salute Imperatorum, & qui non biberit, fit reus
 „in devotione. Videtur enim non amare Imperatorem, qui
 „pro salute ejus non biberit. Bibamus pro salute exercituum.
 „pro Comitum virtute, pro filiorum sanitate. Verum ne ex-
 tra harenam certasse videar, ad intermissum munus revertar: Pro-
 consules quoque pro jucundo suo adventu, dum in aliquam ce-
 lebrem

lebrem provenirent civitatem vel caput provinciæ, FERIAS quæ secundum mores & consuetudines retro obtinuissent dabant *Ulpian. l. 7. ff. de off. procos.* Dedimus & nuperrime nobis, quum gratulabundus quantus erat orbis, Sonoro ardentique micabat aëre super incredibili expeditione Brittannica, nec non meritiſſima Coronatione Auguſtiſſimi Regis GUILHELMI III. atque Sereniſſimæ Reginæ Conjugis MARIÆ STUARTÆ, Memorabilem ſupra milleſimum ſexcenteſimum, octuageſimi noni Anni Diem $\frac{11}{21}$ Aprilis, & in ſaſtis eximix alicujus notæ adjectione ſignandam, quam quoque panegyrico carmine concelebravit honorifice vir Cl. D. Lucas vande Poll. *Promotor honorandus.*

X V.

At nullum quidem ſolenne neque ſtativum apud Romanos erat feſtum atratum ſeu lugubre, nec planctus ob raptos Deos nec lamenta mulierum, qualia Sacra Græci faciunt, raptam Proſerpinam, caſusque Bacchi referentia & id genus alia *Dion. halicarn. lib. 2. antiqu.* Repentinum autem habuerunt, nempe Juſtitium, quod erat Jurisdictionis ob tumultum aut res infeliciter geſtas intermiſſio, ſive juris ſtatio, quo tempore lege agi non licebat, cujus varia exempla exſtant paſſim apud Actores, *Liv. lib. 10.* Senatum, loquitur, Nunciis de Campaniæ populatione allatis conterritum, Juſtitium indici, delectum omnis generis hominum haberi juſſiſſe. Sic idem *lib. 3. lib. 7. &c.* Sed & luctus & moeſtitiæ cauſa plerumque juſtitium aut indictum aut ſumptum oſtendit *Tacit. lib. 2. Ann.* de Germanici „morte loquens his verbis: hos vulgi ſermones audita mors adeo „incendit, ut ante edictum Magiſtratuum, ante ſcctum ſumpto „juſtitio, defererentur fora, clauderentur domus, paſſim ſilentia & gemitus. Tumultu vero ſedato remitti Juſtitium ſolebat; & ſupplicationes aliquando in ejus locum ſuccedebant: vid. *Liv. lib. 3.* Inde Romam reditum eſt, Juſtitium remiſſum. Idem *lib. 10.* Itaque & ſupplicationes ob rem bene geſſam Conſulis nomine decernunt, Juſtitium remittitur, quod „fuerat per dies decem & octo. add. eleganter *D. Briſſon. de form. lib. 2. pag. 250.*

XVI. Facta

Facta Mentione de supplicationibus non abs re videbitur & has paucis illustrare: Erant autem feriæ repentinæ plerumque conceptæ in honorem Imperatoris, qui honos una cum Imperatoris nomine rebus feliciter gestis decernebatur victori. Nempe cum Senatus populo Deum templa aperiri ac gratias Diis imperatoris nomine agi jubebat. In hac autem supplicationis pompa, quæ aliquando pluribus, aliquando paucioribus continuabatur diebus, Senatus ad templa Deorum solemniter se conferebat, ibique sacrificabat thure scilicet vino, lacte, mola falsa, dabatque in templis epulum: omnis autem populus agebat Diis gratias tum pro parta jam victoria, tum pro spe victoriæ, quæ affulgebat & vota pronus faciebat, ut Dii hoc modo placati, quod ostenderant beneficium, perficerent. *Briffon. pag. 42. 204. & seqq.* Primis Reip. temporibus in unum tantum alterumque diem supplicatio decernebatur, tamen ad postremum eo res progressa est, ut etiam in quinquaginta dierum spatium decretæ sint, siquidem M. Valerio & M. Horatio Coss. devictis Sabinis supplicatio in unum diem decreta est: *Liv. lib. 3.* M. Furio Camillo Vejis captis in quatrimum, quot dierum nullo antea bello decretæ erant. Sic enim idem *lib. 5. cap. 23.* velut. Ex insperato im-
 „ mensum gaudium fuit. Et priusquam Senatus decerneret,
 „ plena omnia templa Romanarum matrum, grates Diis agen-
 „ tium erant. Senatus in quatrimum, quot dierum nullo
 „ antea bello supplicationes decernit. At vero Cn. Pompejo,
 „ confecto Mithridatico bello duodecim. Cæsari bello gallico
 „ primo quindecim: post viginti. Hirtio, Pansæ & Cæsari
 „ Octaviano Mutina Colonia liberata, quinquaginta dierum de-
 „ cretæ sunt. In quibus decernendis, cum magnitudinis victo-
 „ riæ, tum dignitatis hominis rationem habuisse videntur. Hoc
 „ honoris genus Ciceroni quoque habitum fuit, Catilinaria con-
 „ juratione detecta ac repressa, ut ipse meminit *in 3. & 4.*
Caecil. in 2. Philipp. & alibi. habebantur quandoque supplica-
 „ tiones huic vel illi particulari Deo, aliquando ad omnia delu-
 „ bra

bra & circa omnia pulvinaria, vid. *Liv. lib. 7. lib. 41.* etiam aver-
runcandi prodigia *lib. 10.*

X V I I.

Imperabantur feriæ, ut litibus & jurgiis abstinere, per
præconem edici Antiquitus solitum, docet *Cic. lib. 1. de divi-
nat.* Ac certis quidem solennibus verbis concipi consuevisse,
quæ *legitima* Ovid. appellat *lib. 2. fast.*

Curio legitimis tunc fornacalia verbis

Maximus indicit nec stata sacra facit.

eodem solenni modo compitaliorum FERIAS calatas reperio, apud
A. Gell. lib. 10. cap. 24. Arnob. lib. 7. adversus agent. Velut
excommuni gentilium sermone ita recitat. „Lavatio Deum ma-
„tris est hodie. Jovis epulum cras est. Æsculapii geritur,
„celebraturque vindemia. Lectisternium Cereris erit idibus pro-
„ximis. Telluris natalis est.

X V I I I.

De lectisternio id adnectimus, istud quidem fuisse festum
Romanum, & repentinis FERIIS addi posse, sacrorum causa in-
stitutum, primo propter gravem pestilentemque animalibus æsta-
tem, cujus insanabili pernicie, quando nec causa nec finis inve-
niebatur, libri Sybillini ex Senatus consulto aditi sunt, uti hoc
modo refert *Liv. lib. 5.* „Duumviri sacris faciundis, lectister-
„nio tum primum in urbe Romana facto per dies octo, Apol-
„linem, Latonamque, & Dianam, Herculem, Mercurium
„atque Neptunum, tribus quam amplissime tum apparari po-
„terat, stratis lectis placavere. Privatim quoque id Sacrum ce-
„lebratum, tota urbe patentibus Januis, promiscuoque usu
„rerum omnium in propatulo posito, notos ignotosque pas-
„sim advenas in Hospitium ductos ferunt: & cum inimicis
„quoque benigne ac comiter sermones habitos, jurgiis ac liti-
„bus temperatum. Vincitis quoque dempta in eos dies vincula,
„religioni deinde fuisse, quibus eam opem Dii tulissent vinciri.
Præterea varia horum festorum exempla passim apud aucto-
res occurrunt, præsertim apud. *Liv. lib. 7. cap. 2. & 25. lib.
22. cap. 10.*

XIX. Sed

X I X.

Sed ut tandem è diverticulo in viam redeamus, differentias divinarum & humanarum videamus; humanis quamvis regulariter jus dici non possit, neque quisquam judicatum facere, neve solvere debeat, præsertim cum adversus partium voluntatem judicatum fuerit *l. 6. ff. de fer.* potest tamen sponte litigantibus præsentibus & se sistentibus *l. 1. §. 1. ff. eod.* recte his renunciare licet, non vero divinis *l. ult. C. junct. d. l. 1. §. 1. ff. eod.* quibus lata sententia infirmaretur *l. 4. C. quom. & quand. jud. Busius, Costal.* aliique; quod moribus tamen secus esse, inculcat *Groenew. ad l. 6. ff. h. t.* imo de jure, si consensus litigatorum adsit, parum obstante *l. 36. ff. de recept. qui arbit. recep.* Vid. *Bronch. cent. 1. assert. 27. Anton. Fab. in ration. ad l. 1. §. 2. l. 6. ff. h. t.* præterea his fieri possunt omnia, in quibus dilatio periculum allatura est, vel actionem est peremptura, & id quod prætermisum noceret, *arg. l. 1. §. 12. 13. ff. d. N. O. N.* (ita Scævola Pontifice Max. respondente) verum ad hoc tantum cogi æquum est, ut lis contestetur *l. 1. §. 2. l. 3. ff. h. t.* recte vero omni die tutores & curatores dantur *l. 2. ff. eod. l. 8. §. 2. ff. de tut. & curat. datis.* atque officii sui admonentur, excusationes allegantur, alimenta constituuntur, sive ex necessitate præsentis, dum res moræ impatiens est, sive post secutura: ætates probantur, ventris nomine, rei servandæ, legatorum, vel fideicommissorum, damni infecti causa in possessionem mittitur, quod & ad Novi operis nuntiationem relatum est: maxime cum ei quoque in tempore provideri expediat *arg. l. 1. §. 4. 9. 12. 13. & seqq. ff. d. oper. novi nunc.* Curator bonorum datur, omni etiam tempore liberalia judicia finiuntur, & in eum jus dicitur, qui quid nundinarum nomine adversus communem utilitatem acceperit *l. 2. l. 3. §. 1. & 2. ff. h. t.* addunt interpretes posse & arbitratorem sententiam dicere *Azo in l. 8. Bald. in l. ult. C. eod.* tametsi arbitria ad morem judiciorum sint redacta. Vid. *Busium ad l. 1. h. t.* dissentit *Costal. ibid.* adserens non arbitria, sed arbitramenta valere, quia contractus illis diebus initi subsisterent. Debitorem de fuga suspectum arrestari posse in Feriis

Deo dedicatis colligitur *arg. l. 10. §. 16. ff. de his quæ in fraud. Cred. l. pen. ff. eod. Peckius de jur. sistendi cap. 1. c. 10. n. 1. 2. Christin. decisio vol. 2. dec. 158. 168. subsistunt & pacta & transactiones l. 2. l. 8. l. ult. C. h. t. circa quas non contemnendam amplector sententiam statuentium, quod quidem transactio non sit nulla, quæ celebrata est die Feriato : attamen profanent Sabbathum, qui transactiones operosum negotium exigentes, Feriis divinis ineunt; ne quicquam reclamante *d. l. ult. C. h. t.* si quidem ibi solum traditur quod omnis lis debeat diebus Feriatis cessare, & quod litigantes amice conversari, suspensaque lite potius de transactionibus quam litigiis loqui debeant. Sic *D. Struv. in Evol. h. t.* hisce adde *insignibus* istis diebus; (sicut *insignis* diei mentio est in *l. 8. ff. ad SCtum Turpil.*) expedire posse plerosque actus voluntariæ jurisdictionis *d. l. 2. ff. h. t. l. 2. C. eod.* sed & idem esse in causis piis, ut dictum, Matrimonialium, Ecclesiasticarum, pupillorum, viduarum, inopum inter omnes constat, adeo etiam ut posteriora pleraque hæc, si vel minima causa subsit, peragantur diebus sacris *Busius ad l. 1. h. t.* Vid. *D. Eynahoven dissert. pag. 417.* de dote quæsitum est? magis tamen est quæstiones dotales in Feriis cessare *arg. l. 7. C. de dot. promiss. non obstante, quod dotium dicatur causa pia l. 32. §. 2. ff. de condict. indeb. nec non publica l. 2. ff. de jure dot. l. 1. ff. solut. matr.* sane si de dote alimentorum causa decerni aut cognosci postuletur, res loquitur hanc quæstionem in Feriis tractandam. Vid. *Fachin. controuv. lib. 10. cap. 36.* tractantur etiam sine aliqua intermissione causæ publicæ ac fiscales *l. 5. C. h. t. l. 4. C. de vectig. & comm.* fit quoque à tabellione instrumentum, ab Advocato informatio *Perez. ad t. C. n. 6. 12.) Zoef. h. t. n. 5.* item appellatio *l. 1. C. eod. & ad comparandum die feriato coram venerando Præ-tore, nempe humano, non vero sacro uti ab Oldrado distinguitur arg. l. 3. l. ult. C. de fer. l. 1. ff. eod. Matth. disp. 5. n. 11.* non tamen ut respondeatur die feriato citatio in jus valet *l. 1. ff. h. t.* vid. *Groenew. ad l. ult. C. eod.* quod si citatio facta sit in diem feriatum, benignius quidem videtur, sequentem non feriatum sive fastum observari proximum *arg. l. 2. §. penult. C. de temp. appell.**

appell. mollius enim leges interpretandæ sunt *l. 18. ff. d. ll.* non etiam jure Canonico citatio illa invalida est, verum obligat citatum ut proximo die juridico compareat, alioquin è remodiciu in eum decernitur. Add. *c. 6. cum delecti x. de dolo & contum.* *Zoes. h. t. n. 4.* *Groenew. ad l. ult. C. h. t.* vid. *Promans de for. compet. lib. 3. cap. 1. n. 17. 18.* *Gail. lib. 1. obs. 53.* ubi vid. per tot. etsi vi juris hoc ipsum careat *Cl. Huber. prælect. ad h. t. n. 3.* *Perez. tit. C. n. 9. A. Matth. de judic. disp. 5. n. 12.*

X X.

Repentinis an inter consentientes jus dici potest? quia repentinis tristibus plerumque supplicationes fiebant, existimo recte à plerisque responsum esse, repentinis hac in parte divinis comparandas esse, ut nec inter consentientes judicium reddi possit. *Bald. in l. 1. C. de fer. Donell. 24. com. 7. Wesemb. parat. ff. de fer. n. 8. D. Gail. 1. obs. 53. n. 16. & seqq.* patet etiam illud aperte factis ex omnibus harum Feriarum speciebus supra allegatis, semper fere sacrorum causa conceptis. His tamen Feriis, at lætioribus forte, restitutum se Prætor nominatim edicit *l. 26. §. 7. ff. ex quib. caus. Maj.* licet etiam appellare *l. 1. C. h. t.* illis denique Feriis ea tantum peragi licet, quæ divinis, ut tamen sententiam exequi eo ipso sacrorum die, sed post publicam peractam solennitatem, fas esse possit, uti pronunciavit. *An. Robert. rer. jud.* Cæterum quæ hisce coaddi possent de dilationibus, de diversis temporibus, aliaque non inscita, turgescerent redderent phyliras, quas mucidiore fortean vetustate, quam efficaci legum dictamine plus nimium ampliavero, dummodo non monstrasum aliquod aut prodigiosum enixus *v. l. 14. ff. d. stat. hom.*

Otio qui Nescit uti, plus negotii habet.
Quam cum est negotium in negotio.

Verbum non amplius addam.

MAN-

M A N T I S S A.

I.

*N*egotiorum gestor etiam de levissima culpa tenetur.

II.

Contractus in testamento celebrari nequit.

III.

Scriptura non est de essentia legis.

IV.

Donatio propter liberorum supervenientiam revocari non potest.

V.

Maritus est Dominus Dotis.

VI.

Matrimonium non est Contractus.

F I N I S.